

לשאל או לא לשאל? זו לא באמת השאלה

מנחים מוותרים לעתים על הצגת שאלות במפגש ההנחיה, לטובת הקניה או תרגול או מחשש שהסטודנטים לא ישתפו פעולה ולא ישיבו. למרות החשש והמחויבות לעמוד בקצב ההתקדמות בחומר ובלוח הזמנים האקדמי, אל תוותרו על שאלות ועל דיון פורה במפגש עם הסטודנטים. למה?

- שאלות הן נדבך חשוב בתהליך הלמידה ובדינמיקה הכיתתית – הן יוצרות עניין, מעורבות, שיתוף, והן מעוררות סקרנות, מגייסות קשב, ומאפשרות לסטודנט ולמנחה להעריך ולחזק את הבנת הנלמד.
- שאלות הן אמצעי מצוין עבור המנחה לחוש את ה"דופק" הכיתתי והאישי של סטודנטים במפגש המקוון (בהיעדר מפגש פרונטלי בלתי אמצעי שמאפשר בחינה של שפת גוף וסימנים אחרים).

כדי לאפשר דיון בכיתה בשאלות חשובות, הקפידו על תמהיל בין אופני ההוראה ונסו לקבוע מראש שאלות חשובות שיהיו שזורות לאורך המפגש, ושלידיו בהן יהיה ערך מוגדר וחשוב בתהליך הלמידה. השתדלו להקצות זמן מוגדר לשאלות, ובמקרים שבהם הדיון גולש ומתרחב לשאלות נוספות, הפנו את המשכו לפורום אחר – לקבוצת הדיון באתר הקורס, למשל. למעשה, השאלה היא לא אם לשאל, אלא מתי ואיך לשאל.

מתי לשאל?

- כאשר רוצים לעורר עניין וסקרנות בתחילת נושא
- לצורך בדיקת ידע מקדים ללימוד נושא – כדי לוודא ביצוע משימה מקדימה שנדרשה או קיומו של בסיס ידע נדרש לפני הקניה או יישום/תרגול
- כדי לוודא הבנה – במהלך הקניה ובסיום נושא. חשוב לוודא שהחומר הובן, שהרעיונות המרכזיים ברורים, ושהלומד יכול לעשות בהם שימוש בהמשך הלמידה
- כדי לגייס קשב במהלך הסבר
- בפתח דיון

מהי שאלה טובה?¹

¹ <https://brancoweiss.org.il/wp-content/uploads/2015/10/%D7%94%D7%A4%D7%93%D7%92%D7%95%D7%92%D7%99%D7%94-%D7%A9%D7%9C-%D7%94%D7%A9%D7%90%D7%99%D7%9C%D7%94.pdf>

- **רלוונטיות** – מתמקדת בנושא הרלוונטי לחלק המסוים של מפגש, ומותאמת לתוצרי הלמידה או למטרות של המפגש (והקורס).
- **ברורה** – מנוסחת בבהירות, אינה משתמעת לשתי פנים או עמומה, ובנויה ממונחים מוכרים וידועים ללומד.
- **תמציתית** – קולעת לעניין שאליו היא מכוונת, וחפה מניסוחים מסורבלים ומפרטים לא נחוצים.
- **בעלת מוקד אחד** – מכוונת למטלת חשיבה אחת. שאלה מורכבת או גדולה מומלץ לפצל לכמה סעיפים נפרדים.
- **תכליתית** – מטרת השאלה מסייעת להעריך את התשובות לפי מדדים מוגדרים.
- **מנחה אך לא מובילה** – מנחה את הלומד או מכוונת לצורך הבנת הרעיון, אך לא מובילה אותו לתשובה.
- **מעוררת לחשיבה** – אינה מתמקדת במובן מאליו, אלא מצריכה מהלומד לעבד את החומר הנלמד.

המלצות לשימוש יעיל בשאלות:

- **לעודד את הסטודנטים להשיב** – חשוב להבהיר לסטודנטים את החשיבות במענה על שאלות, בהצפת סוגיות לא ברורות ובכלל בלמידה פעילה, לתהליך הלמידה שלהם.
- **לגוון** – מומלץ לגוון בסוגי השאלות, כדי ליצור עניין, לגייס את הקשב ולתת אפשרות לסטודנטים ברמות שונות להשתתף:
 - שאלות פתוחות/סגורות (החיוויים בזום הם דרך מצוינת לקבל מענה מהיר מסטודנטים בקבוצה מרובת משתתפים)
 - שאלות בעל פה ושאלות בכתב (למשל בצ'ט או באפליקציות)
 - שאלות [מרמות חשיבה שונות](#)
- **ניסוח** בהיר וברור – חשוב לנסח את השאלות באופן ברור ובדיוק, בעיקר כאשר מדובר בהוראה מרחוק, שבה קשה לנו יותר לזהות אי-הבנה בכיתה או להיעזר בתגובות של הסטודנטים ובשפת הגוף שלהם.
- לתת **זמן למחשבה** – תשובות לשאלות שאתם מעלים לא ייענו תמיד או באופן מיידי. ללומדים נחוץ זמן כדי לארגן את המחשבה ולנסח את התשובה. במידת הצורך ודאו אם השאלה הובנה, ואם לא – נסחו אותה מחדש או תנו רמז מקדם. תוכלו להציע תשובה חלקית משלכם כדי לעודד השתתפות.
- לתת **חיזוקים חיוביים** – השתתפות בכיתה לימוד בכלל, ובמפגש מקוון בפרט, דורשת מהסטודנטים לצאת מאזור הנוחות שלהם. תגמלו את הסטודנטים על מה שאפשר – על

תשובה נכונה (גם אם אינה מלאה), על מקוריות כיוון המחשבה, על הנכונות להשיב, על שאלה טובה שהציגו.

- **משחוק** – שימוש באלמנטים משחקיים, כמו סקר, שאלון או חידון (אישי או קבוצתי), תורם לעניין ולהנאה ומעלה את העוררות הרגשית החיובית. אלו משפיעים לטובה על תהליך הלמידה.² קיימות אפליקציות שונות שאפשר לשלב בהוראה, כמו [Kahoot](#), [Poll Everywhere](#), ו-[mentimeter](#).
- **סיכום** תשובות – חשוב לסכם את דברי הסטודנטים כדי לוודא הבנה, לשקף להם את הלמידה שלהם ולדייק או לחדד במידת הצורך.

הרשמה לסדנה "איזו שאלה?"

כתבה: ספי רינצ'לר, ראש תחום פיתוח מקצועי של סגלי הוראה, המחלקה להוראה וללמידה